

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the former
Yugoslavia

Tribunal Pénal
International pour
l'ex-Yougoslavie

Međunarodni
krivični sud za
bivšu Jugoslaviju

SAŽETAK PRESUDE

(isključivo za medije. Nije službeni dokument)

PRETRESNO VIJEĆE

Haag, 30. juni 2006.

SAŽETAK PRESUDE DONESENE U PREDMETU TUŽILAC PROTIV NASERA ORIĆA

U prilogu se nalazi sažetak presude kojeg je pročitao sudija Agius:

Uvod

Pretno vijeće II Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju danas zasjeda kako bi izreklo presudu u postupku protiv Naser Orića.

Ovaj predmet bavio se zločinima ubistva i okrutnog postupanja sa zatvorenici, te bezobzirnog razaranja gradova, naselja i sela koji su, kako se tvrdi, počinjeni u Srebrenici 1992. i 1993. godine i za koje je protiv optuženog podignuta optužnica 23. jula 2003. godine.

Optuženom se sudilo po sljedećim optužbama: najprije, po TAČKI 1 Optužnice, tereti se na osnovu individualne krivične odgovornosti u skladu sa članom 7(3) Statuta Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Statut) za **ubistvo** kao kršenje zakona ili običaja ratovanja, kažnjivo po članu 3 Statuta. Po TAČKI 2 Optužnice, optuženi se tereti na osnovu individualne krivične odgovornosti u skladu sa članom 7(3) Statuta za **okrutno postupanje** kao kršenje zakona ili običaja ratovanja, kažnjivo po članu 3 Statuta. Tužilaštvo nikada nije tvrdilo da je optuženi počinio ova krivična djela ubistva i okrutnog postupanja, već je isključivo tvrdilo da je on, na osnovu člana 7(3) Statuta, krivično odgovoran za zločine koje su počinili njegovi podređeni dok je bio na položaju nadređene vlasti. Konkretno, pripisana krivična odgovornost optuženog sastoji se od njegovog navodnog propusta da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi ili kazni za krivična djela svojih podređenih.

Zatim, po TAČKI 3 Optužnice, optuženi se tereti na osnovu individualne krivične odgovornosti u skladu sa članom 7(3) Statuta za **bezobzirno razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom** kao kršenje zakona ili običaja ratovanja, kažnjivo po članu 3(b) Statuta u vezi sa svim gore navedenim napadima. Ovdje, takođe, pripisuje mu se da je kao nadređeni navodno propustio da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi ove zločine. Naposljetku, po TAČKI 5 Optužnice, optuženi se tereti na osnovu individualne krivične odgovornosti u skladu sa članom 7(1) Statuta za **bezobzirno razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom** kao kršenje zakona ili običaja ratovanja, kažnjivo po članu 3(b) Statuta vezano za neke od napada. Do se tačkom 3 optuženi se tereti na osnovu odgovornosti u skladu sa članom 7(3) Statuta za krivična djela koja su počinili njegovi podređeni dok je bio na položaju nadređene vlasti, u u TAČKI 5 Optužnice, podignutom na osnovu člana 7(1) Statuta, tvrdi se da je optuženi podsticao, odnosno pomagao i podržavao svojim radnjama i propustima, počinjenje tih zločina.

Prvobitno, optuženi se u skladu sa članom 7(3) i 7(1) Statuta (tačke 4 i 6) takođe teretio za pljačkanje javne ili privatne imovine. Međutim, odlukom po pravilu 98bis od 8. juna 2005. godine, Pretresno vijeće je jednoglasnom odlukom oslobodilo optuženog optužbi po tim tačkama Optužnice nakon što je zaključilo da tužilaštvo nije predočilo dokaze dovoljne da podrže osuđujuću presudu po tim dvjema tačkama optužnice.

Tokom sudskog postupka koji je počeo 6. oktobra 2004. i završio se 10. aprila 2006. godine, Pretresnom vijeću predočen je veliki broj dokaza u obliku iskaza i dokumenata. Tokom 196 dana pretresa, Vijeće je saslušalo *viva voce* iskaze 50 svjedoka optužbe, 29 svjedoka odbrane i jednog svjedoka Vijeća. Ukupno je u sudski spis uvršteno 625 dokaza tužilaštva i 1.024 dokaza odbrane.

U svrhu ovog pretresa, kratko ću rezimirati zaključke Pretresnog vijeća, kao i razloge na kojima se oni temelje. Međutim, naglašavam da je ovo samo sažetak koji ni na koji način ne predstavlja dio Presude Pretresnog vijeća. Jedini mjerodavni prikaz zaključaka Pretresnog vijeća je pismena

Adresa na Internetu: <http://www.un.org/icty/index-b.html>

Outreach program

Jevrema Grujića 11, 11000 Beograd, Srbija i Crna Gora

Tel.: +381 11 2660 322 Fax: +381 11 2669 362

Presuda koja će stranama u postupku i javnosti biti na raspolaganju danas, po završetku ovog pretresa.

Kontekst predmeta

Bosna i Hercegovina bila je jedna od šest konstitutivnih republika bivše Jugoslavije. Početkom devedesetih godina dvadesetog vijeka porasle su tenzije između nacionalnih zajednica u zemlji. Aprila 1992. godine, kada je izbio oružani sukob u Bosni i Hercegovini, bosanski Srbi imali su snažan oslonac u Jugoslovenskoj narodnoj armiji, JNA, u kojoj su Srbi dominirali i na taj način bili su u daleko nadmoćnijem vojnom položaju. Za razliku od njih, bosanski Muslimani bili su nedovoljno pripremljeni za sukob budući da nisu raspolagali ni strukturama, ni logistikom kojom bi se mjerili sa snagom bosanskih Srba.

Usljed opšte situacije u Bosni i Hercegovini, tenzije su porasle i u Srebrenici. Prije izbijanja sukoba, od 37.000 stanovnika opštine Srebrenice, tri četvrtine su bili bosanski Muslimani, a jedna četvrtina bosanski Srbi. Početkom 1992. godine, srpske paravojne formacije stigle su na područje Srebrenice i, uz pomoć JNA, počele da dijele oružje i vojnu opremu lokalnom stanovništvu bosanskih Srba. Dana 18. aprila 1992. godine, bosanski Srbi su silom preuzeli vlast u Srebrenici nakon što je pobjegla većina stanovnika bosanskih Muslimana. Međutim, male grupe bosanskih Muslimana pružale su sporadičan otpor i nanosile gubitke bosanskim Srbima. Nakon što je 8. maja 1992. ubijen jedan od zapovjednika srpskih snaga, one su se povukle iz Srebrenice, a bosanski Muslimani su se vratili.

Premda su ponovo zauzeli Srebrenicu, bosanski Muslimani u Srebrenici i dalje su bili opkoljeni srpskim snagama. U periodu od juna 1992. do marta 1993., srpske snage su vršile napade na Srebrenicu i okolne izolovane dijelove teritorije pod kontrolom bosanskih Muslimana, što je imalo za posljedicu veliki broj izbjeglica i žrtava. U to vrijeme, bosanski Muslimani napadali su veliki broj sela i zaselaka bosanskih Srba, prije svega u potrazi za hranom, ali i oružjem i vojnom opremom. Krajem januara ili početkom februara 1993., bosanski Srbi su otpočeli veću ofanzivu na teritoriju pod muslimanskom kontrolom i zauzeli veliki broj sela, čime su značajno smanjili cjelokupnu teritoriju srebreničke enklave. U Presudi se o tome govori kao o srpskoj zimskoj ofanzivi.

Tokom druge polovine 1992. i početkom 1993. godine, više desetina hiljada izbjeglica zbilo se u gradu Srebrenici i okolnom području. Uslovi života u Srebrenici bili su strašni i užasavajući. Neprekidno je vladala teška nestašica hrane, skoro da se umiralo od gladi, a higijenski uslovi bili su užasni. Tokom zime, ljudi su živjeli na ulicama na temperaturi ispod nule. Stanje se dramatično pogoršalo u marta 1993. kada je delegacija UNPROFOR-a na čelu sa francuskim generalom Morillonom uspjela da izdejsvuje prekid većine borbi i dostavi izvjesne količine humanitarne pomoći. U aprilu 1993., Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija proglasio je Srebrenicu zaštićenom zonom. U proljeće 1995., optuženi je pozvan da ode u Tuzlu i više se nije vratio u Srebrenicu. Kasnija sudbina Srebrenice bila je predmet drugih presuda ovog Međunarodnog suda i njome se nismo bavili na ovom suđenju.

Struktura srebreničkih vojnih i civilnih vlasti

Do 18. aprila 1992., dana kada su Srbi zauzeli Srebrenicu, skoro svi predstavnici opštinskih vlasti napustili su grad. Nakon što su bosanski Muslimani ponovo zauzeli Srebrenicu u maju 1992., ukazala se prijeka potreba da se organizuje efikasna odbrana. Dana 20. maja 1992., neformalna grupa bosanskih Muslimana, koji su već bili organizovani u zasebne borbene formacije u tom kraju, sastala se u obližnjem zaseoku Bajramovići kako bi obrazovala „Štab TO Srebrenica“. Optuženi, koji je bio prisutan na tom skupu, izabran je za komandanta. Njegovo imenovanje su kasnije potvrdili Sefer Halilović, načelnik Štaba Vrhovne komande Armije BiH, i Alija Izetbegović, predsjednik Bosne i Hercegovine. Dana 3. septembra 1992, Štab TO Srebrenica preimenovan je u Štab Oružanih snaga Srebrenice. Od tada pa nadalje, sastanci su redovno održavani u cilju vođenja objedinjenih vojnih aktivnosti.

Sve do demilitarizacije u aprilu 1993., vojna vlast u gradu i oko Srebrenice nikada nije podvedena pod jedinstvenu komandu. Tokom tog perioda, pokretane su inicijative za jačanje odbrane, poput stvaranja podregije i takozvane Drinske divizije, što je imalo za cilj grupisanje boraca bosanskih Muslimana u opštinama Srebrenica, Zvornik, Vlasenica i Bratunac. Međutim, ta podregija nikada nije zaživjela, a takozvana Drinska divizija nije znatnije doprinijela okupljanju raznih borbenih formacija koje su dejsvovala na tom području. U proljeće 1992., obrazovane su borbene formacije na teritorijalnom osnovu i izabrane su mjesne starješine na osnovu ličnih kvaliteta, poput hrabrosti i

podviga. Iz tog razloga, više njih, uključujući Akifa Ustića, Hakiju Meholfjića, Ahmu Tihica i Ejuba Golića, da pomenemo samo nekoliko, iskazali su nezavisnost još u prvim danima sukoba i, tokom cjelokupnog perioda relevantnog za Optužnicu, taj svoj stav nisu promijenili.

Oružane snage Srebrenice takođe nisu imale sve osobenosti jedne u potpunosti organizovane vojske. Osim nekoliko izuzetaka, nedostajali su oružje i uniforme, a borci su mahom živjeli kod svojih porodica ili u improvizovanom smještaju. Komunikacija kako unutar Srebrenice tako i sa spoljnim svijetom bila je veoma otežana jer nije bilo adekvatne opreme, vladala je nestašica struje, a telefonske linije su bile u prekidu.

U ljeto 1992., uspostavljeni su organi vlasti u gradu Srebrenici ne bi li se povratio red i mir i u izvjesnoj mjeri uspostavio normalan život u opkoljenoj i izolovanoj enklavi. Dana 1. jula 1992., Štab TO Srebrenica obrazovao je vojnu policiju Srebrenice, a Mirzet Halilović imenovan je za njenog komandira. Tu funkciju obavljao je do 22. novembra 1992., kada ga je zamjenio Atif Krdžić. Takođe, 1. jula 1992., osnovano je Ratno predsjedništvo Srebrenice, koje je preuzelo sva ovlaštenja predratne Skupštine opštine i koje je trebalo biti najviši organ vlasti na teritoriji Srebrenice. Budući da se često dešavalo da su članovi Ratnog predsjedništva takođe i članovi Štaba Oružanih snaga i da su prisustvovali sjednicama na kojima se raspravljalo o pitanjima kako od vojnog tako i od civilnog značaja, stvorila se siva zona u kojoj je odnos nadležnosti i hijerarhije između dvije institucije postao predmet spora i nesuglasica. Međutim, bilo je opšte prihvaćeno da je Ratno predsjedništvo Srebrenice najviši organ vlasti u Srebrenici, a Štab Oružanih snaga je vremenom afirmisao svoje nadležnosti.

Pretno vijeće je sagledavalo krivična djela navedena u Optužnici i krivičnu odgovornost optuženog u svjetlu ovog veoma specifičnog konteksta.

Tačke 1 i 2: Ubistvo i okrutno postupanje

Pravo

Kad je riječ o krivičnom djelu ubistva, od tužilaštva se zahtijeva da van razumne sumnje dokaže sljedeće elemente:

- osoba navedena u optužnici je mrtva;
- smrt je prouzrokovana radnjom ili propustom - protivnim obavezi djelovanja - optuženog, ili djelovanjem osobe za čije radnje ili propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost; i
- radnja ili propust počinjeni su s namjerom lišavanja života ili nanošenja teške tjelesne povrede ili nanošenja teške ozljede uz saznanje da će takav čin ili propust vjerovatno uzrokovati smrt.

Kad je riječ o okrutnom postupanju, od tužilaštva se zahtijeva da van razumne sumnje dokaže sljedeće elemente:

- radnju ili propust - protivne obavezi djelovanja - optuženog, ili djelovanje osobe za čije radnje ili propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost, kojima se nanosi teška duševna ili tjelesna patnja, ili teška ozljeda, ili koja predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo; i
- radnju ili propust počinjen sa namjerom da se nanese teška duševna ili tjelesna patnja ili nanese teška ozljeda ili ozbiljno nasrne na ljudsko dostojanstvo.

Zaključci u pogledu ubistva i okrutnog postupanja

U periodu od 24. septembra do 16. oktobra 1992. i zatim u periodu od 27. decembra 1992. do 20. marta 1993., borci, bosanski Muslimani, zarobili su više Srba i držali ih zatočene u Stanici policije u Srebrenici kao i, tokom ovog drugog vremenskog perioda, u zgradi koja je bila iza zgrade Skupštine opštine Srebrenica (koju ću dalje nazivati "zgrada"). Premda su, uopšteno gledano, živjeli u istim užasnim uslovima kao i lokalno stanovništvo, njihovo stanje bilo je značajno pogoršano usljed zlostavljanja koje ću sada opisati.

Dana 24. septembra 1992., borci bosanskih Muslimana zarobili su **Dragutina Kukića** i odveli ga u Stanicu policije u Srebrenici. Sljedećeg dana odveden je u prijemnicu te zgrade, gdje je pretučen. Nakon što je Kukić opsovao stražare koji su ga tukli, jedan od njih, izvjesni Kemo Mehmetović zvan Kemo, cjepanicom je snažno udario Kukića u grudi. Kukić je istog trenutka prestao da daje bilo kakve znake života i svi pokušaji da se povrati u život bili su bezuspješni. Sljedećeg dana, Kemo je Kukićevo tijelo bacio u rezervoar vode izvan Srebrenice i ispalio

nekoliko metaka u njega. Iz razloga navedenih u Presudi, Pretresno vijeće se van razumne sumnje uvjerilo da okolnosti smrti Dragutina Kukića ispunjavaju elemente ubistva.

Jakov Đokić je u gnusnim uslovima bio zatočen u štali na području Cerske tokom skoro osam mjeseci prije nego što je doveden u Srebrenicu u januaru 1993. godine. Nakon jednog kraćeg perioda koji je proveo u Stanici policije u Srebrenici, prebačen je u zgradu. Na obje lokacije redovno su ga zlostavljali i tukli raznim predmetima poput štapa i kundaka puške. Jakov Đokić je posljednji put viđen živ 21. marta 1993. Nema direktnih dokaza o smrti Jakova Đokića. Kad je riječ o indirektnim dokazima, postoje samo neodređeni dokazi koji upućuju na to da je Jakov Đokić podlegao povredama zadobijenim premlaćivanjem u zatočeništvu. Međutim, ovi nejasni dokazi ne zadovoljavaju standard dokazivanja. Pretresno vijeće stoga ne može sa sigurnošću da zaključi da je on ubijen, kako se tvrdi, dok je bio zatočen u zgradi.

Dragan Ilić, Milisav Milovanović, Kostadin Popović i Branko Sekulić bili su svi zatočeni u srebreničkoj Stanici policije i u zgradi počevši od decembra 1992. ili januara 1993. Redovno su zlostavljani i tučeni raznim predmetima. Dragan Ilić je preminuo jednog dana u periodu od 9. februara do 20. marta 1993. Milisav Milovanović je preminuo početkom februara 1993., nakon što ga je u više navrata premlatio mladić kome je bilo dozvoljeno da uđe u zgradu. Kostadin Popović je preminuo 6. februara 1993. ili oko tog datuma. Branko Sekulić je preminuo 19. marta 1993. ili oko tog datuma. Iz razloga navedenih u Presudi, Pretresno vijeće se uvjerilo da ti slučajevi lišavanja života ispunjavaju elemente ubistva.

U periodu od 24. septembra do 16. oktobra 1992., **Nedeljko Radić, Zoran Branković, Nevenko Bujanj i Veselin Šarac** bili su zatočeni u jednoj maloj ćeliji u Stanici policije u Srebrenici. Dana 5. oktobra 1992., u ćeliju je doveden i **Slavoljub Žikić**. Osim što su ispitivani dok su bili zatočeni, svi su podvrgavani teškim premlaćivanjima i drugim oblicima zlostavljanja, usljed kojih su ponekad zadobijali prelome kostiju. Jednom prilikom, Kemo je Nedeljku Radiću izvadio nekoliko zuba i zatim mu se pomokrio u usta kako bi, navodno, dezinfikovao ranu. Zlostavljanja su se mahom odvijala noću, u ćeliji ili u prijemnici, i vršena su od strane ili u prisustvu Keme, izvjesnog Mrkog, izvjesnog Belog i drugih koji bi ušli u Stanicu policije. Jednom prilikom, Mirzet Halilović, komandir vojne policije, takođe je pretukao Slavoljuba Žikića. Govoreći o drugim zatočenicima, Žikić je izjavio da su ličili "više na mrtvace nego na žive ljude". Svi su naposljetku razmijenjeni. Iz razloga navedenih u Presudi, Pretresno vijeće zaključuje da su ta lica bila podvrgnuta teškom zlostavljanju koje predstavlja okrutno postupanje u smislu člana 3 Statuta i da je ono nanoseno s potrebnom namjerom.

U periodu od 27. decembra 1992. do 20. marta 1993., **Ilija Ivanović, Ratko Nikolić, Rado Pejić, Stanko Mitrović i Mile Trifunović** bili su tokom nekoliko dana zatočeni u Stanici policije u Srebrenici, a zatim prebačeni u zgradu, gdje su ispitivani i teško zlostavljani. Iliju Ivanovića su, na primjer, po cijelom tijelu tukli kundacima pušaka, metalnim šipkama i palicama za bejzbol, a izboli su ga i noževima. Slomljena mu je jagodična kost i često je padao u nesvijest. Ratku Nikoliću je slomljeno pet rebara dok ga je nogama tukao nepoznati muškarac. Tjelesna težina Radeta Pejića svela se na oko 30 kilograma dok je bio u Srebrenici. Zlostavljanja su obično noću vršili stražari i osobe koje su dolazile u obje zgrade izvana. Jednom prilikom čak su i borci, bosanski Muslimani, sudjelovali u zlostavljanju. Svi ti zatočeni su naposljetku razmijenjeni. Iz razloga navedenih u Presudi, Pretresno vijeće zaključuje da su ta lica bila podvrgnuta teškom zlostavljanju koje predstavlja okrutno postupanje u smislu člana 3 Statuta i da je ono nanoseno sa potrebnom namjerom.

Krivična odgovornost optuženog

Sada ću se osvrnuti na pitanje da li je optuženi Naser Orić krivično odgovoran za te zločine u svojstvu nadređenog.

Budući da je ovo sažetak, neću ulaziti u pojedinosti pravnih zaključaka Pretresnog vijeća koji su navedeni u Presudi, već ću se ograničiti na glavne tačke.

Kao što sam već rekao, optuženom se pripisuje isključivo krivična odgovornost nadređenog po članu 7(3) Statuta, a ne to da je lično vršio ubistva i okrutno postupao.

Pretresno vijeće smatra da četiri elementa moraju biti ispunjena kako bi se utvrdila **krivična odgovornost nadređenog**: pod jedan, djelo ili propust koje povlači krivičnu odgovornost po

članovima 2 do 5 i 7(1) Statuta počinio je glavni izvršilac djelima ili propustima; pod dva, postojao je odnos nadređenosti između optuženog i glavnog izvršioca; pod tri, optuženi je, u svojstvu nadređenog, znao ili imao razloga da zna da se podređeni sprema počiniti krivična djela ili ih je već počinio i, pod četiri, optuženi, u svojstvu nadređenog, nije preduzeo nužne i razumne mjere da bi spriječio počinjenje krivičnih djela ili kaznio počinioaca.

Pretno vijeće u Presudi detaljno objašnjava da krivična odgovornost nadređenog po članu 7(3) Statuta nije ograničena na konkretna djela podređenih, već obuhvata i djela propusta i učešća. Stoga, u svrhu krivične odgovornosti nadređenog po članu 7(3) Statuta, neposredni počinioци krivičnog djela sankcionisanog Statutom ne moraju nužno biti podređeni nadređenog. Jedini zahtjev je da su relevantni podređeni svojim djelima i propustima krivično odgovorni za povrede nanijete žrtvama.

Treba odmah reći da Pretno vijeće konstatuje da ni za jednog počinioца ubistva i okrutnog postupanja poznatog po imenu ili nadimku, poput Keme, Mrkog ili Belog, nije utvrđeno da je bio pripadnik Stanice policije u Srebrenici. Međutim, na osnovu iskaza Nedreta Mujkanovića i Bećira Bogilovića, kao i na osnovu dokumentarnih dokaza, uključujući razgovor sa optuženim u svojstvu osumnjičenog iz 2001., Pretno vijeće zaključuje da su obje grupe srpskih zatvorenika zatočenih u Stanici policije u Srebrenici i u zgradi od septembra 1992. do marta 1993. držane pod nadležnošću vojne policije u Srebrenici.

Od samog trenutka zatočenja zatvorenika, vojna policija u Srebrenici preuzela je sve dužnosti i odgovornosti po međunarodnom pravu koje se odnosi na postupanje sa zatvorenicima u vrijeme sukoba. Međutim, dokazi pokazuju da Mirzet Halilović, koji je bio komandir vojne policije do 22. novembra 1992., nije vršio odgovarajući nadzor nad zatočeničkim objektom ni nad aktivnostima stražara dok su oni obavljali svoje dužnosti. Naprotiv, Mirzet Halilović je čak doprinio okrutnom postupanju sa srpskim zatočenicima. Stanje zatočenika se nije poboljšalo kada je Mirzeta Halilovića zamijenio Atif Krdžić 22. novembra 1992. Nijedna osoba ni dokument ne ukazuju na njegovo prisustvo u bilo kojoj od dvije zgrade u kojima su zatvorenici držani i, dok je on bio na položaju komandira, nastavilo se sa ubistvima i okrutnim postupanjem. Iz svih razloga navedenih u Presudi, Pretno vijeće se uvjerilo da je vojna policija u Srebrenici, preko komandira Mirzeta Halilovića i Atifa Krdžića, krivično odgovorna za povrede nanijete žrtvama.

Pretno vijeće se nadalje uvjerilo da je optuženi imao efektivnu kontrolu nad vojnom policijom tek počevši od 22. novembra 1992. Prije tog datuma, nema dokaza kako su i da li su uopšte Štab Oružanih snaga Srebrenica i optuženi imali efektivnu kontrolu nad vojnom policijom. Jasno je da je u oktobru i novembru 1992. bilo pokušaja da se vojna policija prestrukturira i poboljša. Primjer toga je postavljanje Atifa Krdžića na mjesto Mirzeta Halilovića. Dokumentarni dokazi pokazuju da je novi komandir vojne policije referisao Osmanu Osmanoviću, načelniku Štaba Oružanih snaga Srebrenice, koji je bio podređen optuženom. Štaviše, izgleda da je u januaru i februaru 1993. Hamed Salihović ispred Štaba Oružanih snaga ispitivao više srpskih zatočenika.

Na osnovu iskaza svjedoka Nedeljka Radića i Slavoljuba Žikića, kao i na osnovu razgovora sa optuženim, Pretno vijeće se dalje uvjerilo da je optuženi posjetio Stanicu policije u Srebrenici u barem dva navrata u periodu od 24. septembra do 16. oktobra 1992., kao i da je znao za smrt Dragutina Kukića i okrutno postupanje sa Srbima koji su ondje bili zatočeni u ono vrijeme. Međutim, budući da je zaključeno da optuženi tada nije imao efektivnu kontrolu nad vojnom policijom, ovo saznanje postaje relevantno jedino u svrhu utvrđivanja njegovih stvarnih saznanja ili saznanja koja mu se pripisuju o kasnijim ubistvima i okrutnom postupanju.

Kao što je objašnjeno u Presudi, Pretno vijeće nije zaključilo da postoje dovoljno pouzdani dokazi da je optuženi ikad posjetio zatočeničke objekte u periodu od decembra do 1992. i marta 1993., kada je tamo držana druga grupa srpskih zatočenika. Premda je optuženi znao da su Srbi zatočeni u Srebrenici, nema dokaza da ga je bilo ko obavještavao o njihovom stanju. Budući da je optuženi znao za ranije slučajeve ubistava i okrutnog postupanja, Pretno vijeće zaključuje da je on bio upoznat s tim da su bezbjednost i život svih zatočenih Srba u opasnosti i da je taj problem trebalo adekvatno riješiti i pratiti. Optuženi je takođe znao da su se teška neishranjenost i psihičke posljedice života pod opsadom u velikoj mjeri odrazile na prosuđivanje stanovnika Srebrenice, među kojima se nekolicina čudno ponašala. Iz razloga detaljno objašnjenih u Presudi, Pretno vijeće zaključuje da je optuženi imao razloga da zna za djela

ubistva i okrutnog postupanja u Stanici policije u Srebrenici i zgradi u periodu od 27. decembra 1992. do 20. marta 1993.

Međutim, bezbjednost i život srpskih zatvorenika više nisu bili predmet interesovanja optuženog nakon što je provedena istraga o optužbi da je Mirzet Halilović ubio jednog zatvorenika i nakon što je na njegovo mjesto postavljen Atif Krdžić. U razgovoru s Tužilaštvom iz 2001. godine, optuženi je navodno izjavio da se, s obzirom na pogoršanu vojnu situaciju, nije bavio pitanjem pritvora zatvorenika jer je to bilo u nadležnosti drugih.

Pretno vijeće smatra da se, kao opšte pravilo, postupanje sa zatvorenima u oružanom sukobu, uključujući njihovo tjelesno i duševno stanje, ne može smatrati manje bitnim u odnosu na druga pitanja bila ona od vojnog ili drugog značaja i bez obzira na to koliko su važna. Ovo opšte pravilo se, naravno, zasniva na pretpostavci da je osoba kojoj je povjerena ta odgovornost u svakom trenutku u mogućnosti da ispuni svoje obaveze. Ono ne važi i ne može se primijeniti u situaciji kad je nemoguće djelovati ili kada bi bilo potpuno nerazumno očekivati da se djeluje, kao na primjer u slučaju životne opasnosti. U ovom predmetu Pretno vijeće se bavi krivičnom odgovornošću komandanta koji je bio u mogućnosti da se riješi tih obaveza tako što bi jedan dio njih povjerio svom potčinjenom i raspitivao se s vremena na vrijeme, te da je makar tražio, u slučaju da nije dobijao izvještaje, da mu se referiše u bilo kom obliku.

Pretno vijeće smatra neprihvatljivim to što se komandanti poput optuženog, koji definitivno znaju da su zatočenici bili izloženi ubistvima i okrutnom postupanju, rješavaju gore pomenutih obaveza zaštite zatvorenika po međunarodnom pravu tako što svoje odgovornosti jednostavno povjeravaju podređenima, a kasnije se o tome ne raspituju. U ovom predmetu, dokazi su nedvosmisleni: nakon što je Atif Krdžić imenovan za komandira vojne policije u Srebrenici na mjesto Mirzeta Halilovića, optuženi se nikad više nije raspitivao za sudbinu srpskih zatvorenika koji su držani u dva zatočenička objekta u Srebrenici. Štaviše, on je izjavio i objasnio da se time nije dalje bavio jer je imao druge vojne obaveze i da su drugi bili zaduženi za zatvorenike.

Kad je riječ o propustu optuženog da spriječi ili kazni počinioce tih krivičnih djela, Pretno vijeće odbacuje tvrdnju odbrane da takve mjere nisu bile moguće jer u to vrijeme u Srebrenici nisu postojala adekvatna sredstva. Smjena Mirzeta Halilovića i istraga o tome da je on navodno ubio jednog srpskog zatvorenika pokazuju da se to moglo uraditi čak i u odsustvu sofisticiranih struktura i obučenog kadra.

Kad je riječ o dužnosti da se spriječe zločini podređenih, Pretno vijeće priznaje da je optuženi djelovao u najnepovoljnijim okolnostima a ne u primjereno strukturiranoj vojsci s adekvatnim sredstvima komuniciranja između nadređenih i podređenih. Ipak, od septembra ili oktobra 1992., bio je obaviješten da se prema srpskim zatočenicima koji se drže u Stanici policije u Srebrenici postupa okrutno i da je jedan od njih ubijen. Pretno vijeće stoga ne razumije kako je, bez obzira na neugodnu situaciju s kojom se svakodnevno suočavao, optuženi mogao od tog vremena nadalje sa sigurnošću pretpostaviti da se takvi događaji neće ponoviti i da nema čak ni potrebe da barem nastoji da provjeri da li zatočeničke ponovo maltretiraju. Pada u oči da optuženi izgleda nije preduzimao nikakve akciju u vezi sa srpskim zatočenicima nakon što je Atif Krdžić preuzeo komandu nad vojnom policijom Srebrenice 22. novembra 1992. Štaviše, optuženi je ponovio da mu, zbog pogoršane vojne situacije, nije bio na umu pritvor zatvorenika pošto su drugi za to bili odgovorni. Pretno vijeće je uvjereno da bi optuženi, da se samo potrudio, bio u stanju da preraspodijeli raspoložive resurse kako bi obezbijedio potreban broj kvalitetnih stražara, ako je neophodno i iz redova vlastitih boraca, da spriječi da se maltretiranja ponove. Mogao je tražiti izvještaj u bilo kom formatu. Između 22. novembra 1992. i 20. marta 1993., optuženi nije uvijek bio na liniji fronta i nalazio je vremena da prisustvuje sastancima u Srebrenici, barem do početka srpske zimske ofanzive krajem januara ili početkom februara 1993. Ipak ništa od toga nije uradio. Zaključak do kojeg je došlo Pretno vijeće jest da optuženi nije bio onemogućen da spriječi maltretiranja i ubistva zatvorenika; on je sam odlučio da tom pitanju više ne posvećuje pažnju.

Pretno vijeće stoga zaključuje da je optuženi propustio da preduzme nužne i razumne mjere kako bi spriječio da dođe do zločina u Stanici policije u Srebrenici i drugoj zgradi između decembra 1992. i marta 1993.

Kad je riječ o dužnosti da se kazni, Pretno vijeće je došlo do drugačijeg zaključka, to jest da se optuženi ne može smatrati odgovornim što je propustio da kazni za počinjene zločine.

Relevantan dio Presude objašnjava zašto je Pretresno vijeće došlo do zaključka da nema dovoljno dokaza o efektivnoj kontroli nad vojnom policijom prije 22. novembra 1992., kad je optuženi posjedovao stvarno saznanje o ubistvu i okrutnom postupanju. Poslije toga, kad je optuženi ostvario efektivnu kontrolu, Pretresno vijeće je samo konstatovalo da je on imao razloga da zna za zločine. Dok je kod dužnosti da spriječi dovoljno da je optuženi bio obaviješten da se zločini mogu desiti ili ponoviti, dužnost da kazni pretpostavlja da su zločini u stvari počinjeni i da je nadređeni bio svjestan dovoljnih indikacija da pretpostavi da su oni počinjeni. Pošto takve indikacije u sadašnjem slučaju nedostaju, optuženi se ne može smatrati odgovornim što je propustio da preduzme nužne i razumne mjere da kazni svoje podređene za počinjavanje ovih zločina.

Tačke 3 i 5: Bezobzirno razaranje

Pravo

Kako bi dokazalo krivično djelo bezobzirnog razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom, tužilaštvo mora van razumne sumnje utvrditi sljedeće elemente:

- uništavanje imovine je bilo širokih razmjera;
- uništavanje nije bilo opravdano vojnom nuždom; i
- počinilac je djelovao s namjerom da uništi imovinu o kojoj je riječ.

Kad je riječ o stepenu uništavanja, suprotno tvrdnjama odbrane, Pretresno vijeće konstatuje da bi trebalo izrazito usko tumačenje zabrane bezobzirnog razaranja da se traži dokaz o *totalnom* razaranju gradova, naselja ili sela. Bolje rečeno, razaranje treba procijeniti od slučaja do slučaja kako se vidjelo da li je dovoljno značajno da dovede do krivičnog djela bezobzirnog razaranja.

Da bi predstavljalo krivično djelo prema međunarodnom pravu, bezobzirno razaranje ne smije biti opravdano „vojnom nuždom“. U tom kontekstu, jedan objekat ne smije biti napadnut kad se, prema informacijama kojima je raspolagala i u okolnostima u kojima je bila osoba koja je pripremala napad, taj objekat nije koristio za efikasan doprinos vojnoj akciji. Pretresno vijeće takođe konstatuje da se u principu razaranje više ne može opravdati vojnom nuždom poslije prestanka borbi.

Nalazi u vezi s bezobzirnim razaranjem

Dana 21. juna 1992., **Ratkoviće, Gornje Ratkoviće i Dučiće** napali su borci bosanski Muslimani iz dva obližnja sela, a za njima je išla gomila civila bosanskih Muslimana. U vrijeme napada, na području Ratkovića je bila seoska straža, kao i civili bosanski Srbi. Samo u Gornjim Ratkovićima napad je naišao na otpor. I u Ratkovićima i u Gornjim Ratkovićima, borci i civili bosanski Muslimani palili su imovinu u širokim razmjerama. Dalje razaranje izazvano je nakadnim protivnapadom bosanskih Srba. Nema dovoljno dokaza da bi se utvrdilo da li je i u Dučićima uništavanje bilo širokih razmjera.

S obzirom na to da su sela bosanskih Muslimana u okolini Ratkovića prethodno napali bosanskih Srbi, takođe iz Ratkovića, Pretresno vijeće ne isključuje da je eventualno postojalo vojno opravdanje za napad na Ratkoviće. Međutim, takvo opravdanje se ne može proširiti na bezobzirno razaranje imovine koje je uslijedilo, posebno pošto ta imovina nije bila vojne prirode, niti je korištena na način koji bi pružio efikasan doprinos vojnim akcijama bosanskih Srba. Prema tome, razaranje imovine u Ratkovićima i Gornjim Ratkovićima koje su 21. juna 1992. počinili bosanski Muslimani ispunjava elemente krivičnog djela bezobzirnog razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom.

Dana 27. juna 1992. borci bosanski Muslimani napali su **Brađevinu**. Samo neki od napadača identifikovani su kao mještani iz okolnih muslimanskih sela, a za njima je išla gomila civila bosanskih Muslimana. U vrijeme napada u Brađevini je bilo 12 naoružanih pripadnika seoske straže. Međutim, oni nisu pružili nikakav otpor napadu. Borci i civili bosanski Muslimani palili su u Brađevini imovinu u širokim razmjerama.

S obzirom na to da su muslimanska sela u blizini Brađevine prethodno napali bosanski Srbi, takođe iz Brađevine, Pretresno vijeće ne isključuje da je eventualno postojalo vojno opravdanje

za napad na Brađevinu. Međutim, takvo opravdanje se ne može proširiti na bezobzirno razaranje imovine koje je uslijedilo, posebno pošto ta imovina nije bila vojne prirode, niti je korištena na način koji bi pružio efikasan doprinos vojnim akcijama bosanskih Srba. Prema tome, Pretresno vijeće je uvjeren da razaranje imovine u Brađevini koje su 27. juna 1992. počinili bosanski Muslimani ispunjava elemente krivičnog djela bezobzirnog razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom.

Dana 8. augusta 1992., **Ježesticu** su napali borci bosanski Muslimani iz Šušnjara, Jaglića i Glogove, kao i borci 16. muslimanske brigade iz Tuzle. Za borcima je išla gomila civila bosanskih Muslimana. U vrijeme napada u Ježestici je bila relativno dobro naoružana seoska straža, kao i civili bosanski Srbi. Dokazi ukazuju i na prisustvo vojske bosanskih Srba na tom području. Napad je naišao na izvjestan otpor prije nego što su se bosanski Srbi povukli. Borci i civili bosanski Muslimani palili su u Ježestici imovinu u širokim razmjerama. Moguće je da je dalje razaranje izazvano naknadnim protivnapadom bosanskih Srba.

S obzirom na to da su muslimanska sela u blizini Ježestice prethodno napali bosanski Srbi, takođe iz Ježestice, Pretresno vijeće ne isključuje da je eventualno postojalo vojno opravdanje za napad na Ježesticu. Međutim, takvo opravdanje se ne može proširiti na bezobzirno razaranje imovine koje je uslijedilo, posebno pošto ona nije bila vojne prirode, niti je korištena na način koji bi pružio efikasan doprinos vojnim akcijama bosanskih Srba. Prema tome, Pretresno vijeće je uvjeren da razaranje imovine u Ježestici koje su 8. augusta 1992. počinili bosanski Muslimani ispunjava elemente krivičnog djela bezobzirnog razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom.

Dana 5. oktobra 1992., **Fakoviće** i **Divoviće** napali su borci bosanski Muslimani iz Osmača, Sućeske, Kragljivode, Žanjeva, Jagodnje, Joševe i Tokoljaka, za kojima su išle hiljade civila bosanskih Muslimana. Optuženi je učestvovao u tom napadu. U vrijeme napada, relativno dobro naoružana seoska straža, kao i civili bosanski Srbi nalazili su se u Fakovićima i Divovićima. Dokazi ukazuju i na prisustvo vojske bosanskih Srba u Fakovićima. Napad je naišao na otpor i bosanski Srbi su pucali iz kuća na napadače bosanske Muslimane. Tokom napada, nekoliko kuća je počelo da gori. Poslijepodne 5. oktobra 1992., pokrenut je srpski protivnapad koji je uključio granatiranje i bombardovanje tog područja. Poslije su se borci i neki civili bosanski Muslimani povukli, dok su ostali civili bosanski Muslimani ostali da traže hranu i građevinski materijal.

Pretresno vijeće konstatuje da nema dovoljno dokaza da se utvrdi da je uništavanje u Divovićima bilo širokih razmjera. Kad je riječ o Fakovićima, Pretresno vijeće konstatuje da, premda su kuće bile oštećene, nijedan svjedok nije mogao potvrditi da su bosanski Muslimani bili ti koji su zapalili te kuće. Vjerovatno je da je razaranje širokih razmjera u Fakovićima bilo rezultat razmjene vatre između bosanskih Muslimana i bosanskih Srba i naknadnog srpskog granatiranja, pa se stoga ne može isključivo pripisati bosanskim Muslimanima. Prema tome, Pretresno vijeće nije uvjeren da razaranje imovine u Fakovićima i Divovićima koje su 5. oktobra 1992. počinili bosanski Muslimani ispunjava elemente krivičnog djela bezobzirnog razaranja gradova, mjesta ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom.

Između 14. i 19. decembra 1992., **Bjelovac** i **Sikirić** napali su borci bosanski Muslimani iz Voljevice, Biljače, Potočara, Kazana, Luljaske, Sućeske, Pala, Likara i Starog Grada Srebrenice, za kojima su išle hiljade civila bosanskih Muslimana. Optuženi je učestvovao u tom napadu. U vrijeme napada, relativno dobro naoružana seoska straža, kao i civili bosanski Srbi, bili su u Bjelovcu i Sikiriću. Dokazi ukazuju i na prisustvo vojske bosanskih Srba na tom području. Napad je naišao na otpor. Štaviše, u različito vrijeme tokom 14. decembra 1992., dva aviona iz pravca Bratunca kružila su iznad tog područja i bacala bombe. Tokom napada, nekoliko kuća je počelo da gori. Neke od kuća zapalili su bosanski Muslimani. Narednih nekoliko dana, kako su se borbe nastavljale, područje Bjelovca su naizmjenično kontrolisali bosanski Muslimani i bosanski Srbi. To je pružilo mogućnost za dalje razaranje imovine.

Pretresno vijeće zaključuje da je šteta nanosena kućama u Bjelovcu i Sikiriću vjerovatno rezultat svih ovih okolnosti. Iz razloga navedenih u Presudi, Pretresno vijeće nije u poziciji da zna koliko kuća su uništili bosanski Muslimani, a koliko ih je uništeno iz drugih razloga. Prema tome, postoji sumnja u to da broj kuća koje su uništili bosanski Muslimani ispunjava uslov da uništavanje mora biti širokih razmjera kako bi se proglasilo krivičnim djelom bezobzirnog razaranja. Kao posljedica toga, Pretresno vijeće nije uvjeren da uništavanje imovine u Bjelovcu i Sikiriću koje su između 14. i 19. decembra 1992. počinili bosanski Muslimani ispunjava

elemente krivičnog djela bezobzirnog razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom.

Dana 7. i 8. januara 1993., **Kravicu, Šiljkoviće i Ježesticu** napali su borci bosanski Muslimani iz Sućeske, Glogove, Biljega, Mošića, Delića, Cerske, Skugrića, Jaglića, Šušnjara, Brezove Njive, Osmača, Konjević-Polja, Jagodnje i Joševe. U napadu su takođe učestvovali optuženi i pripadnici njegove grupe boraca. Za borcima su išle hiljade civila bosanskih Muslimana. U vrijeme napada, relativno dobro naoružana seoska straža i nekoliko civila bosanskih Srba nalazili su se u Kravici, Šiljkovićima i Ježestici. Dokazi ukazuju i na prisustvo vojske bosanskih Srba na tom području. Napad je naišao na otpor. Bosanski Srbi su pucali iz artiljerije na napadače bosanske Muslimane i to iz kuća i drugih zgrada. Kuće na tom području su gorjele. U Ježestici su borci i civili bosanski Muslimani zapalili mnoge kuće i time izazvali razaranja širokih razmjera. U Kravici je imovina takođe uništena u širokim razmjerama. Međutim, dokazi nisu jasni u pogledu broja kuća koje su bezobzirno uništili bosanski Muslimani u odnosu na one koje su uništene iz drugih razloga. Kad je riječ o Šiljkovićima, nema dovoljno dokaza da bi se utvrdilo da je uništavanje imovine bilo širokih razmjera.

S obzirom na to da su muslimanska sela u blizini Ježestice prethodno napali bosanski Srbi, takođe iz Ježestice, Pretresno vijeće ne isključuje da je eventualno postojalo vojno opravdanje za napad na Ježesticu. Međutim, takvo opravdanje se ne može proširiti na bezobzirno razaranja imovine koje je uslijedilo, posebno pošto ona nije bila vojne prirode, niti je korištena na način koji bi pružio efikasan doprinos vojnim akcijama bosanskih Srba. Prema tome, Pretresno vijeće je uvjereno da razaranja imovine u Ježestici koje su 7. i 8. januara 1993. počinili bosanski Muslimani ispunjava elemente krivičnog djela bezobzirnog razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom.

Odgovornost optuženog

Sad ću se pozabaviti pitanjem da li je optuženi Naser Orić krivično odgovoran za ove zločine bezobzirnog razaranja u smislu članova 7(1) i 7(3) Statuta.

Počeu s navodnom individualnom krivičnom odgovornošću optuženog na osnovu člana 7(1) Statuta i to konkretno u odnosu na navodno „podsticanje“ i/ili „pomaganje i podržavanje“, ali i propuste koje mu tužilaštvo pripisuje.

Pretresno vijeće smatra da podsticanje zahtijeva vršenje uticaja na direktnog počinioca huškanjem, nagovaranjem ili navođenjem na neki drugi način, djelima ili kažnjivim propustima, da počinu krivično djelo koje je u pitanju. Podsticanje mora značajno doprinijeti počinjavanju zločina i podstrekač mora imati namjeru da navede počinioca ne samo na takvo ponašanje, već i na krajnji zločin. Pomaganje i podržavanje može se sastojati od doprinosa optuženog, djelima ili kažnjivim propustima, planiranju, pripremi ili počinjenju izvedenog zločina, pod uslovom da je taj doprinos dovoljno značajan da omogućava ili barem olakšava izvršenje zločina. Pomagač i podstrekač mora djelovati s namjerom da doprinese, kao i da utiče na to da neposredni počinilac izvrši zločin. U oba oblika krivične odgovornosti doprinos može biti posredan kao i udaljen u vremenu i prostoru od aktuelnog izvršenja zločina.

Pretresno vijeće je ispitalo navodnu **individualnu krivičnu odgovornost optuženog na osnovu člana 7(1) Statuta** samo u odnosu na napad na Ježesticu 7. i 8. januara 1993. pošto elementi krivičnog djela bezobzirnog razaranja nisu ispunjeni u odnosu na ostale napade za koje se on tereti tom odgovornošću.

Pretresno vijeće nema sumnji da je optuženi uopšte uzevši bio svjestan da bosanski Muslimani, prije svega civili, koji su slijedili borce za vrijeme napada uništavaju imovinu bosanskih Srba. Međutim, tužilaštvo nije predložilo pouzdane dokaze da je on podsticao na bezobzirno pustošenje. Naprotiv, dokazi ukazuju na to da se optuženi protivio tom ponašanju.

Kad je riječ o pomaganju i podržavanju, Pretresno vijeće konstatuje da je optuženi, na temelju vlasti koju je imao kao vođa grupe boraca, bio odgovoran da spriječi svoje podređene da počine bezobzirno razaranja. Ta dužnost se širila i na sprečavanje bezobzirnog razaranja koje bi počinili drugi borci i civili ako je optuženi znao da je došlo ili bi moglo doći do takvog bezobzirnog razaranja za vrijeme napada u kojem učestvuju njegovi podređeni. Najmanje što je bio dužan da učini bilo je da spriječi civile da budu prisutni za vrijeme tih napada. Međutim,

nije utvrđeno da je optuženi mogao spriječiti bezobzirno razaranje koje su počinili civili koji su bili prisutni u velikom broju prije, za vrijeme i poslije napada i koji su bili van svake kontrole. Kad je riječ o borcima, Pretresno vijeće nije uvjereni da je u konkretnim okolnostima napada na Ježesticu 7. i 8. januara 1993., optuženi mogao spriječiti borce u počinjavanju razaranja ili u pomaganju i podržavanju civila da počine takva razaranja. Nema dokaza da je njegova vlastita borbena grupa na bilo koji način učestvovala u bezobzirnem razaranju do kojeg je došlo za vrijeme napada. Štaviše, nema dovoljno dokaza da je optuženi imao kontrolu ili čak komunikaciju s drugim borbenim grupama za vrijeme napada. Pored toga, premda je optuženi učestvovao u napadu, nema dokaza da je njegovo prisustvo bilo u vidu „saglasnog posmatrača“ što bi bilo neophodno da bi se optuženi smatrao odgovornim za aktivno učešće prema članu 7(1) Statuta.

U svjetlu gore navedenog, Pretresno vijeće zaključuje da tužilaštvo nije uspjelo da utvrdi da je optuženi na bilo koji način podsticao ili pomagao i podržavao počinjavanje bezobzirnog razaranja koje nije opravdano vojnom nuždom u Ježestici 7. i 8. januara 1993., što je kažnjivo na osnovu člana 7(1) Statuta.

Pretresno vijeće je ispitalo **odgovornost optuženog na osnovu člana 7(3) Statuta** samo u odnosu na napade na Ratkoviće i Gornje Ratkoviće (21. juni 1992.), na Brađevinu (27. juni 1992.) i Ježesticu (8. august 1992. i 7. i 8. januar 1993.) pošto elementi krivičnog djela bezobzirnog razaranja nisu ispunjeni kad se radi o ostalim napadima za koje se on tereti ovakvom odgovornošću.

Što se tiče sva četiri napada, Pretresno vijeće je čulo dokaze da su borci i civili bosanski Muslimani počinili djela bezobzirnog razaranja, ali gotovo da nema nikakvih dokaza koji bi dalje identifikovali te počinioce. Međutim, zakon ne traži takvu identifikaciju pod uslovom da se može utvrditi da su oni koji su odgovorni bili pod kontrolom njima nadređenog.

Sad ću se pozabaviti pitanjem postojanja ili na drugi način ostvarivanja efektivne kontrole optuženog nad počiniocima. Efektivna kontrola se može temeljiti na *de jure* kao i na *de facto* poziciji vlasti.

Već sam objasnio kako je 20. maja 1992. optuženi izabran za komandanta Štaba TO-a Srebrenica i kako je u vrijeme napada na Ratkoviće i Gornje Ratkoviće i Brađevinu u junu 1992. još uvijek bio na tom položaju. Dana 27. juna i ponovo 8. augusta 1992. njegov položaj komandanta je potvrđen, kao što je ranije opisano. Kad je u januaru 1993., po drugi put napadnuta Ježestica, optuženi je već bio imenovan za komandanta podregije koja je proglašena 4. novembra 1992. Prema tome, na *de jure* osnovi, optuženi se smatrao nadređenim svim oružanim grupama bosanskih Muslimana koje su djelovale na području Srebrenice u vremenskom periodu relevantnom za tačku 3 Optužnice.

Međutim, dok Pretresno vijeće konstatuje da je optuženi imao efektivnu kontrolu nad vlastitom borbenom grupom iz Potočara, nema dovoljno dokaza da se utvrdi da je on imao *de facto* efektivnu kontrolu nad različitim grupama boraca koje su učestvovala u tim napadima, a da ne govorimo o civilima koji su slijedili borce. Slika koja se pojavljuje na osnovu dokaza nije slika organizovane vojske s komandnom strukturom koja u cjelosti funkcioniše, već lokalnih grupa koje su ostale relativno nezavisne i dobrovoljačke i mase civila prisutnih u svakom napadu koje nije bilo moguće kontrolisati. Prema tome, Pretresno vijeće je došlo do zaključka da se u odnosu na sva četiri napada koja je razmatralo, optuženi ne može smatrati krivično odgovornim na osnovu člana 7(3) Statuta za bezobzirno razaranje gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom.

Odmjeravanje kazne

Prilikom utvrđivanja kazne za zločine za koje je optuženi proglašen krivim Pretresno vijeće je razmotrilo svaki argument koji su pokrenule strane u svojim pismenim i usmenim podnescima. Imajući u vidu da optuženi neće biti osuđen za zločine svojih podređenih, već samo za propust da ih spriječi, Pretresno vijeće naglašava svoje uvjerenje da priroda odgovornosti nadređenog sama po sebi a na osnovu člana 7(3) Statuta dozvoljava još veću fleksibilnost u odmjerenju kazne.

Tužilaštvo je, pozivajući se na težinu zločina, kao i na jedan broj otežavajućih faktora, zatražilo da se optuženom izrekne kazna od 18 godina zatvora. Odbrana je tvrdila da bi bilo kakva kazna bila krajnje neprimjerena.

Pretno vijeće konstatuje da je ranjivost žrtava jedina otežavajuća okolnost koju treba uzeti u obzir. Međutim, uzet je u obzir jedan broj relevantnih olakšavajućih okolnosti: izvjesna saradnja s Tužilaštvom, izvjesno ispoljavanje kajanja, izražena spremnost optuženog da se preda Međunarodnom sudu kad je protiv njega podignuta optužnica, njegova mladost u vrijeme kad su počinjeni zločini, njegove porodične prilike, pokazani obzir prema srpskim zatočenicima, saradnja sa SFOR-om, njegov opšti stav prema ovom postupku i, što je najvažnije, opšte okolnosti koje su prevladavale u Srebrenici, a posebno one koje se odnose na optuženog i počinjene zločine.

Ova poslednja tačka je u stvari ključni faktor uzet u obzir u svrhu odmjeravanja odgovarajuće kazne u ovom predmetu. Kao što je opisano u cijeloj Presudi, uslovi u Srebrenici u predmetno vrijeme bili su užasni i svakog dana postajali su sve gori. Vojno nadmoćne srpske snage opkolile su Srebrenicu, a to je predstavljalo prijetnju na koju bosanski Muslimani u gradu gotovo uopšte nisu bili spremni. Nezamisliv priliv izbjeglica, kritične nestašice hrane i drugih osnovnih artikala, opšti haos i bijeg svih predratnih vlasti iz Srebrenice rezultirali su raspadom društva u Srebrenici, uključujući i kolaps reda i zakona. To su bile okolnosti u kojima se u 25. godini, bez relevantnog vojnog i administrativnog iskustva, optuženi našao na mjestu izabranog komandanta dobrovoljaca koji su bili slabo obučeni, nisu predstavljali dio nijedne prave vojske, na raspolaganju su imali samo nešto naoružanja i nisu imali efektivnu vezu s ABiH i vlastima BiH. To je stalno bila teška borba u kojoj je ostvareno vrlo malo rezultata. Pored toga, optuženi se morao oslanjati na lokalne vođe, od koji su neki ne samo odabrali da djeluju nezavisno već su njega smatrali neiskusnim i s prezirom su odbijali njegov autoritet. Njegova situacija se pogoršala s protekom vremena kako su snage bosanskih Srba povećale zamah svoje opsade.

Kao što je ranije rečeno, u jednom vremenskom intervalu u decembru 1992. i najvećem dijelu januara 1993. optuženi je ne samo imao dužnost da spriječi ponavljanje ubistava i okrutnog postupanja prema zatvorenima već mu takođe nije bilo nemoguće ispuniti tu dužnost. Isto tako niko ga nije razložno spriječio da izvrši svoju obavezu. Ipak, uvjerenije je ovog Pretnog vijeća da, bez obzira na to što je mogao spriječiti ponavljanje tih zločina, on je odlučio da ništa ne uradi. To je jedino nedjelo za koje se proglašava krivim. Međutim, Pretno vijeće shvata da premda njegov težak položaj u to vrijeme nije bio toliko težak i opasan kao što je bio za vrijeme srpske zimske ofanzive koja će uslijediti, još uvijek je bio takav da bi trebao da ima snažan olakšavajući efekat na odmjeravanje kazne koju mu treba izreći. Pretno vijeće smatra optuženog krivim i izreći će mu kaznu zato što je imao razloga da zna da je moguće ponavljanje ubistava i okrutnog postupanja prema zatvorenima i zato što je odlučio da ne uradi ništa u vezi s tim, čak ni da barem pokuša da se raspita o stanju zatvorenika.

Ne postoji nijedan drugi predmet u kojem je optuženi proglašen krivim zato što je propustio da spriječi ubistvo i okrutno postupanje prema zatvorenima u tako ograničenom obimu a u tako užasnim ličnim i opštim prilikama kao što je slučaj u ovom predmetu. U skladu s tim, kazna koja je odmjerena odražava jedinstveno ograničenu krivičnu odgovornost. Međutim, Pretno vijeće naglašava činjenicu da blagost kazne koja će biti izrečena optuženom nije i ne treba da umanjí princip koji se Pretno vijeće potrudilo da izrazi u ovoj Presudi, a to je da u svrhu krivične odgovornosti na osnovu člana 7(3), komandanti moraju sve vrijeme biti svjesni toga koliki značaj treba dati zaštiti zatvorenika.

Prije nego što saopštím kaznu, treba da kažem da se do svih zaključaka u ovoj Presudi, uključivši i samu kaznu, došlo jednoglasno.

Dispozitiv

Gospodine Oriću, molim Vas, ustanite. Iz gore navedenih razloga, ovo Pretno vijeće je razmotrivši sve dokaze i argumente strana, Statut i Pravilnik, a na osnovu činjeničnih i pravnih nalaza kako su utvrđeni u Presudi, donijelo sljedeću odluku:

Pretno vijeće konstatuje da **NISTE KRIVI** i stoga donosi oslobađajuću presudu po:

- **Tački 1:** Propust da ispunite svoju dužnost kao nadređeni i preduzmete nužne i razumne mjere da spriječite da dođe do ubistva u periodu od 24. septembra 1992. do 16. oktobra 1992., kažnjiv po članovima 3 i 7(3) Statuta; i propust da ispunite svoju dužnost kao nadređeni i preduzmete nužne i razumne mjere da kaznite za počinjeno ubistvo u periodu od 24. septembra 1992. do 16. oktobra 1992. i od 27. decembra 1992. do 20. marta 1993., kažnjiv po članovima 3 i 7(3) Statuta;
- **Tački 2:** Propust da ispunite svoju dužnost kao nadređeni i preduzmete nužne i razumne mjere da spriječite da dođe do okrutnog postupanja od 24. septembra 1992. do 16. oktobra 1992., kažnjiv prema članovima 3 i 7(3) Statuta i propust da ispunite svoju dužnost kao nadređeni i preduzmete nužne i razumne mjere da kaznite za okrutno postupanje u periodu od 24. septembra do 16. oktobra 1992. i od 27. decembra 1992. do 20. marta 1993., kažnjiv po članovima 3 i 7(3) Statuta;

Međutim, Pretresno vijeće konstatuje da ste **KRIVI** za:

- **Tačku 1:** Propust da ispunite svoju dužnost kao nadređeni i preduzmete nužne i razumne mjere da spriječite da dođe do ubistva u periodu od 27. decembra 1992. do 20. marta 1993., kažnjiv po članovima 3 i 7(3) Statuta;
- **Tačku 2:** Propust da ispunite svoju dužnost kao nadređeni i preduzmete nužne i razumne mjere da spriječite da dođe do okrutnog postupanja u periodu od 27. decembra 1992. do 20. marta 1993., kažnjiv po članovima 3 i 7(3) Statuta;

I na kraju, Pretresno vijeće konstatuje da **NISTE KRIVI** i stoga donosi oslobađajuću presudu po sljedećim tačkama Optužnice:

- **Tački 3:** Propust da ispunite svoju dužnost kao nadređeni i preduzmete nužne i razumne mjere da spriječite ili kaznite djela bezobzirnog razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom, kažnjiv po članovima 3(b) i 7(3) Statuta;
- **Tački 5:** Bezobzirno razaranja gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnom nuždom, kažnjivo po članovima 3(b) i 7(1) Statuta

Ovim Vam, Nasere Oriću, izričemo kaznu od **dvije godine** zatvora s tim da, prema pravnim propisima ovog Međunarodnog suda, imate pravo da vam se u kaznu uračuna vremenski period koji ste proveli u pritvoru. Uhapšeni ste 10. aprila 2003. godine. Prema tome, u pritvoru ste već tri godine, dva mjeseca i 21 dan. Pošto je izrečena kazna kraća od perioda koji ste proveli u pritvoru i koji Vam se računa u kaznu, Pretresno vijeće **NALAŽE** da odmah budete pušteni na slobodu, nakon što se obave sve neophodne pripreme.

Postupke pred Međunarodnim sudom možete pratiti na sljedećoj adresi:
<http://www.icty.org>